

GYUKITS GYÖRGY

Nem félünk a tbc-től*

Az alábbiakban egy tbc-s megbetegedés történetét mesélik el az eset érintettjei: maga a beteg, a kórházi orvos, a gondozóintézeti orvos és ugyanonnan a védőnő, s végül a szociális munkás. Mindannyian egy sajátos küzdelem résztvevői.

A beteg

Volt egy bordatörésem, és kaptam egy tüdőszúrást, és az betokosodott.

Februárban voltam tüdőszűrésen, és az nem mutatott ki semmit. Májusba' éreztem, hogy szétszakad ott a mellcsontom, itt a hátcsontom. Hova küld? (*tudniillik a háziorvos*) – A sebészetre, hogy oda menjek. Tudta, hogy volt bordatörésem. Elmegyek a sebészetre, elküldött a röntgenre.

Még akkor sem tudják, hogy mi bajom van. Megint két hét múlva érzem, hogy szétszakad, csak a jobb felem. Erre megint visszamegyek a körzetihez, megint a sebészetre küld. Hát mért ne oda küldjön? Na, ott találták meg. Azt mondták, hogy nem menjek sehova, hanem egyenest menjek a tüdőgondozóba, mert ez nagyon veszélyes dolog. Hogy lehet nagyon veszélyes, amikor nem érzem úgy, hogy izé. ... Most is fogytam. Voltam hetvennyolc kiló, most vagyok ötvennégy kiló. Ez se téma. Nem a súly érdekel, hanem hogy egészséges legyek. És bent voltam május másodikától, augusztus harmadikán. Hát bepöccentem: nem segítenek rajtam, a lábam ilyen volt, nem érdekel, kimegyek, jól berúgok, úgy megyek vissza. És úgy mentem vissza.

Szólt a főorvos asszony: mit akarok? Tudja mit? Most azt akarom, írja meg a zárójelentésemet, és hadd menjek haza, mert én otthon kikezelem magam. Amióta hazajöttem, augusztus negyedike óta, lekopogom, semmi bajom. Hogy jól vagyok. De időközönként bejövök. Amikor begurulok, akkor nem megyek be. De holnap megint bemegegyek hozzájuk, délután kettőre. Mert nekem szükségem van néha, hogy átnézzenek, mert ha már ők azt mondták, hogy tüdőbeteg vagyok, akkor már nehogy má'!

Nem. Nem mondták a betegség nevét. Annyit mondtak, hogy tü-

* A tanulmány megjelenését a Társadalmi Összefogás Alapítvány támogatta.

dőfertőzés. De nem vagyok fertőző, mert ha fertőző lennék, akkor nem lennék itthon. A családomat nem akarom megfertőzni, mert azért bocsásson meg a világ.

Tudja, mivel akartak velem foglalkozni? Elvonókúrával. Én nem arra mentem, hanem gyógyításra mentem. Mert ha egyszer tüdőbeteg vagyok, vagy májbeteg vagyok, akkor arra megyek, nem az alkoholra. És megmondtam, hogy nem alkoholistá vagyok, és nem fogom bevenni azt a tablettát, amit maguk belém akarnak erőszakolni. És nem vettem be három hétig. És azt mondta a doktornő, hogy mit képzelek én? Azt képzelem, hogy gyorsan megírja a zárójelentést. Semmi mást. Majd én otthon kigyógyítom magam. És kigyógyítom magamat. Van gyógyszerem. A gondozóba' adta a főorvos asszonyom. Három hete kaptam ezt a gyógyszert.

Most úgy döntöttem, hogy mivel így néz ki a lábam, így, mert ez nem akármilyen, ezért most kihagyom egy-két hétre. Ki is hagyom, akkor nagyon szépen helyrejön. Ez állítólag trombózisnak indul. De nem szeretném. Olyan, hogy nem tudok lemenni a lépcsőn sokszor. Be kell fáslizni a lábamat, hogy tudjak menni. És a másik az, hogy ki kell hagynom, mert ha nem hagyok ki, akkor ilyen a lábam.

Ettől a gyógyszertől dagad a lábam, és ezt hiába mondom a főorvos asszonyomnak. Azt mondta, hogy ez a gyógyszer kell a tüdőmre meg a májra. Piros a májra, fehér a tüdőre, ez meg azt hiszem a vesére. Bent a kórházba szedtem ötven darabot, most itthon csak tizet szedek egy nap. Meg plusz ezt a pirosat, meg a másik pirosat, abból is kettőt. Még van egy zacskóval. Egy zacskóban tizenegy van. És ezt egy nap kell bevenni, de bent a kórházba ötvenet vettem be, mert reggel, délben, este. Mert az nekem sok volt, inkább kimentem, jól berúgtam. Erre ráállít engem antatíltra, hogy ne igyak. Na jól van, ha maga megissza, én is megiszom. Így mondtam. És három hétig csináltam, és három hét után meguntam, meg én is. Na tudja mit, doktornő, én is belefáradtam, maga is belefáradt, adja ki a zárójelentésemet. Ez pénteki nap volt, még reggel. Azt mondja: még gondolkodok rajta. Mondom: ne gondolkodjon. (...) Hazajöttem. Hát mért ne jöjjenek haza? Itthon jobban érzem magamat... Kész, végeztünk, mondom. (...) És most kétszer kihagytam. Kihagytam másfél hónapot, meg most kihagytam egy hetet, ez akkor két hónap (*köhög*). Ez két hónap, hát majd elderül. Vagy kiderül, vagy beborul. Erről ennyit. Ha nem, akkor akasztás. Ötvenöt éves vagyok. Nem félek semmitől.

Ez a sorsom. Kész, vége (*sír*). Nekem ennél se jobb, ... nekem ennél se jobb, se rosszabb nem jöhet. Kivagyok már teljesen. Evvel lezártam. Holnap bemegyek kettőkor a doktornőhöz, és megmondom neki, hogy nem megyek többet. Kész. Mert nincs mire, így se segítenek, meg úgy se. Elküldtek nyugdíjba, leszázalékolással. Mit kapok? Tizenegyezer kétszáznyolcvan forintot. Abbul fizessem a rezsit? Abbul éljek meg? Abbul tudjak megélni? Nem tudok. Menjek el lopni? Vagy mit csináljak?! (*sír*)

Vendéglátós voltam. Utána, hogy lerobbantam, mert volt egy gyo-

mormútétem, és utána nem mehettem vissza dolgozni, pedig nagyon szerettem, és még próbálkoztam is, és nem tudtam vissza menni. (sír)

Nyolcvannyolcba műtöttek meg. Most százalékolnak le. Ebbe' az évbe'. Dolgoztam utcaseprőként. Azt hittem, hogy meg szakadok. Ötven kilót emeljek meg.

Nagyon sokat szenvedtem én az életbe'. Igaz, hogy rajtam kívül más is szenved, nem csak én. Nem baj, még élek, mert nem adom fel az életemet, nem adom fel. Ezt én merem mondani, hogy nem adom fel az életemet, még megérek harminc évet. Még meg fogok érnei. Hiába, hogy tüdőbetegnek néznek, meg májbetegnek, meg gyomorbetegnek, de még akkor is meg fogom érnei a harminc évemet. Akkor is. Mert erő van bennem, akarat. Akiben nincs akarat, annak vége.

'88-ban engem le akartak százalékolni, csak én nem fogadtam el az ötven százalékot. Hát avval mit kezdek? Nem kapok még két rongyot se. Mert abba az időbe még nem volt az a magas fizetés. De abba' az időbe' többet ért. Nem fogadtam el. És én akkor még visszamentem dolgozni, máshová, szintén a vendéglátóhoz.

Pultos voltam, pincér voltam, felszolgáló voltam, fizetőpincér voltam, minden voltam. Mindenes, na. Ilyen körforgós voltam, ha fel kellett hozni a pincéből a sört, akkor én kettőt fölraktam a vállamra és fölhoztam, ilyen dolgokat csináltam. (...) Sok helyen dolgoztam. Talán nincs is olyan presszó, kocsmá, ahol én ne fordultam volna meg munkával. A Kálvin tériben' voltam hat évet. Meghalt akkor az életársam. Minden este vártam, hogy jön értem, mert minden este jött kocsi. És amikor meghalt, elgondolkoztam, hogy többet nem fog értem jönni. Ide már nem kell, hogy jöjjön. Akkor nekem innen is el kell mennem. Visszaemlékeztet az életsors, hogy milyen rendes volt velem. Azért fáj, mert vártam, hogy jön, jön, nem jött. És akkor sírva fakadtam, és akkor azt mondja a főnök: miért sírsz? Mondom, azért sírok, mert nincs itt a férjem, és az a törvényes férjem volt. Hát, azt mondja, nagyon jól tudod, hogy már nem él. Hát, mondom, sajnos akkor elválnak útjaink, mert én nem fogok minden este itt szenvedni, sírni. Mert minden este fogom őt várni, őtet. Mert már megszoktam, hogy jön értem, meg minden. – Anya, elmegyünk iszunk valamit, hazamegyünk, megvacsorázunk, szépen eltesszük. Nagyon szép életem volt mellette. Nagyon szép. Mert sajnos nem jött össze. Nem jött össze. Ő hamarabb meghalt, mint én, pedig én vártam, hogy én haljak meg.

Harmincnégy éves volt, és nyolcvanegy szeptember tizenegyedikén temettem. Autóbalesetbe'. Keszonos volt. Ez van. Ezt adja a sors.

Utána elmentem még dolgozni, és most, hogy jött ez a tüdő... Ez most februárban, mert most februárban voltam rendes tüdőszűrőn, és az nem mutatott ki semmit se. Márciusba' elmentem korán délelőtt, a március elején, mondom, fáj a tüdőm meg a mellkasom. Hát hova küld, a sebészetre.

Kilencvennyolcig dolgoztam. ...97-ben. Csillebércen, szakácsnő voltam. Mindenes voltam. Annyi történt, hogy bumm leépités. Sok

embert elküldtek. Utána mentem a közhasznúra. Kilencvenhétől közhasznú. Két évig kaptam a jövedelempótlót. Onnan kaptam segílyt, nem olyan pénzt kaptam, hogy ki lettem volna teljesen elégítve, de kaptam. És ezt kaptam kétezer május ötödikéig. Utána ez megszűnt, kész, akkora én bekerültem a kórházba, és úgy lettem most leszázalékolva. Szeptemberbe küldték ki a papírt. Októberben kaptam meg a papírt és szeptemberben hívtak be. Novemberbe már kaptam. De hát ez mind kevés. Tizenegyezret állapítottak meg. De ez mind kevés, mert nem hagyom annyiban.

Azt mondták, ne próbáljak meg elmenni dolgozni, mert akkor azt is visszaveszik. Hát én nem megyek el dolgozni egy évig.

Ha beteg lennék, nem lennék itthon. Az én családomban senki nem volt beteg. Azok hirtelen haltak meg, és nem tudom, mi volt a betegségük. Van egy fiam, lent van vidéken. De engem egyik se, senki nem érdekel. Én a magam életét és a magam egészségét akarom megvédeni, semmi más.

A kórházi orvos

Félévig feküdt az osztályon, nagyon rövid ideig volt itt. Hát úgy a személyére vagy az alakjára emlékszem, részleteiben, hogy konkrétan mit csinált, azt nem tudom. Azt tudom, hogy rengeteg sok probléma volt vele. Rendszeresen italozott, engedély nélkül elhagyta az osztályt. Ittasan jött vissza, többször figyelmeztettük a beteget. És tekintettel arra, hogy a köpetvizsgálatban baktériumot nem tudtunk kimutatni, és a röntgenképen aránylag szerény elváltozása volt, ezért és a renitens magatartása miatt, úgy döntöttünk, hogy hazaküldjük, hogy a gondozó folytassa a kezelését, mivel a környezetére fertőző veszélyt nem jelentett.

Az alkoholista beteggel elsősorban a kezelőorvosa beszél, az alkoholnak a betegségre való hatásáról, hogy az alkohollal a gyógyszeres kezelés nem fér össze. Ha isznak a betegek, akkor az alkohol is bántja a májat, a gyógyszerek is olyanok, hogy a májat megviselik. Ha a kettő együtt történik, akkor a gyógyszeres kezelést sokszor meg kell szakítani, azért, mert a májenzimek annyira megemelkednek, hogy a kezelés nem folytatható. Ezt minden betegnek elmondjuk többször, százszor. De a felvételkor erről hosszas tárgyalás folyik. Azonkívül van az osztálynak egy pszichológusa. A pszichológus minden betegnek megcsinálja a pszichológiai tesztjeit, felméréseit, azt, hogy a személyiségében mekkora tényező az alkohol. Utána a pszichológus rendszeresen foglalkozik a betegekkel, főleg azokon vagy az azt követő napokon, amikor problémák vannak. A harmadik dolog az, hogy a betegeket rábeszéljük az antetilnek a fogyasztására, elmagyarázzuk, hogy ha erre ráiszik, akkor rosszul lesz. Ez a rosszullét néhány óra alatt lezajlik. Próbáljuk őket visszatartani az alkoholfogyasztástól. Ennek ellenére az osztályunk nem egy zárt osztály. A negyven vagy

negyvenöt ágyból legalább harmincnolcon krónikus alkoholista beteg fekszik. A betegeknek közel a fele hajléktalan beteg. Mivel nem zárt osztály vagyunk, ahogy az orvos kiteszi a lábát, a betegek kijárnak a faluba busszal, bejárnak a városba, esti vizitre, vagy az esti gyógyszerosztásra visszajönnek, mivel engedélyük van, hogy kísétálganak a kertbe. Amíg ez a kérdés ilyen liberálisan van kezelve, a tbc-s betegeknek a kórházi kezelése, addig nem is lehet. Központi intézkedés kell, hogy a beteget mennyire lehet elzárni, rákényszeríteni a kezelést. A beteg saját maga dönti el, hogy kezelte-e magát vagy sem.

Én amióta itt az osztályon vagyok, azóta ide beteg bezsuppoltva nem lett a rendőrség által. Lehet, hogy ez elvben így van, de gyakorlatban nem tapasztaljuk. Nota bene lehet, hogy behozza a rendőr, na de a rendőr elmegy és az osztály nyitott osztály, a beteg akkor megy ki, és akkor jön be, amikor akar. A portás nem tudja, hogy ki a dolgozó vagy ki a beteg. Elvileg jogában áll megkérdezni, de mindenkit nem állít meg, aki kimegy. Ez az egyik. A másik az, hogy rettenetes nagy az intézet területe. Ha nem tudnának kimenni a kapun, akkor kimennek harminc méterrel odább, a kerítésen. Rengeteg pénzért csináltatta meg az intézet a kerítést: tíz vagy tizenöt millió forintért, de azt hiszem a kerítés már nagyon sok helyen nem ép. Ha nem sétál ki a portán, akkor kísétál egy kicsit arrébb.

Hát semmi. Megvárjuk, hogy kijózanodjon, megkapja a szükséges kezeléseket és újra próbálunk beszélni a beteggel, foglalkozik vele a pszichológus. Az esetek zömében ezek a betegek megígérik, hogy soha többet, ez volt az utolsó, nem lesz ilyen, véletlen volt, csak egy fröccsöt ittam, és utána sajnos ismétlődnek. Volt itt alkoholos állapotban késelés, rendőrséget kellett hívni, rendészt kellett hívni. A délutános nővér rettegett az ittas betegektől, akik fenyegetőznek. Elég nehéz ezeknek a betegeknek a vezetése.

Ebben az egész kérdésben az a legborzasztóbb, hogy ez egy gyógyítható betegség, a legsúlyosabb beteg is meggyógyítható, ha a beteg kooperál, és megcsinálja azt, amit meg kell csinálnia. A legborzasztóbb az, hogy amikor az ember a sírból hozza vissza a beteget, itt fekszik öt-hat hónapig, és akkor az első adandó alkalommal – hat hónapig már itt volt, nem fertőző, javult a röntgenje, rendezve lett a vérszegénysége –, és hat hónap után azt kéri, hogy hadd menjen haza a családjához látogatóba, és nem jön vissza. Vagy visszajön ittasan, összeszedi a cuccát, és egy percig nem marad. Számtalan ilyen volt. És akkor nagyon sok ezek közül egy év múlva visszakerül, ugyanolyan állapotban, mit egy évvel ezelőtt elkezdtek, vagy egy kicsit rosszabban. Ez történik egyszer-kétszer, aztán egyszer csak vége lesz, mert nem lehet kihúzni belőle. És ez nem ingyen van, ötezer forintot fizet naponta a biztosító a kórháznak egy beteg egy napi ellátásáért.

A gondozóintézeti orvos

Úgy emlékszem, a beteg úgy került hozzánk, hogy egy szociális étterembe kellett szűrőleletet vinnie. Mert az évek óta megállapodás a családsegítő szolgálatnál, hogy csak negatív tüdőszűrési lelettel mehetnek a családsegítő éttermébe. Kiderült, hogy pozitív a lelet, és ők küldték a gondozóba. Akkor ez egy elég súlyos folyamat volt. Egy alkoholista beteg, úgyhogy azonnal megbeszéltük vele, hogy kórházba kell mennie, és kezelték hónapokig. 2000 május huszonharmadikán került be, és június harmincadikáig volt bent. Elég hamar kiengedték, mert hát utána be is bizonyosodott, hogy nagyon nehezen kezelhető, mi is nehezen boldogultunk vele. Sokszor utána kellett menni a védőnőnek. Fenyegetés, ígéret, a szokásos módszereink mellett.

Kilencvenkettőben már járt nálunk. Furcsa módon akkor is az én beírásom van ott, mert akkor én még csak helyettesítettem egy nyugdíjba ment kollégánőt. És valami kis maradvány lehetett a röntgenjén, mert köpeteket kellett leadnia. A röntgenje negatívnak bizonyult. Hörghurutja volt, ilyen panaszokkal jött és elképzelhető, hogy a körzeti orvos küldte hozzánk.

2000. április 24-én viszont, amikor hosszú idő múltán ismét jelentkezett, akkor a családsegítőből telefonáltak, hogy pozitív a mellkasröntgen, amit oda vitt.

A tüdejét átszúrta a bordája. Ez kilencvenben volt. Be is írtam a beutalójába, hogy van egy gyógyult bordatörése, ami látszik a röntgenen. Azzal nem hozzánk került, hanem egy kórházba. Valószínűleg egy baleseti kórházba került be. Összeverve. Az itteni beírásokból úgy tűnik, hogy megverte az élettársa. A bokája is eltört, meg három bordája.

A tbc sajnos nagyon sokára okoz panaszt, ráadásul az alkoholisták nagyon nehezen is szoktak tudomást venni a betegségükről. Egyszer azért, mert az orvosi vizsgálatok, a kezelés esetleg arra kényszeríti, hogy a rendszeres alkoholizálástól megfosztódjék. Akkor az egy nagy frusztráció egy alkoholistának. Elég gyakori dolog, hogy nem nagyon szeretnek orvoshoz járni, csak ha nagyon szenvednek, akkor mennek. És tulajdon képen a tüdőszűrés ezért is olyan fontos. Ez egy nagyon későn panaszt okozó betegség, és ráadásul nagyon jellegtelen panaszokat okoz. Például egy erős dohányos könnyen összetévesztheti egy amúgy is meglévő bronchitisz tüneteivel. Fáj a háta egy kicsit, köhög, van egy kis köpete, és mögötte pedig lehet hogy egy iszonyú súlyos tbc-s folyamat húzódik meg.

Most az a rendszer, hogy a területileg illetékes tüdőosztály az általunk beutalt beteget felveszi, megvizsgálja, és ha kiderül, hogy tbc-s, és rendezett az állapota, akkor át szokták helyezni egy másik osztályra, ahol valóban tbc-s betegeket kezelnek. Ott be is rendezkedtek erre. Más jellegű a működése az ilyen osztálynak: van pszichológus, és az orvosok alkoholológiai szempontból is képzettebbek. Jobban odafigyelnek a betegekre. Tényleg nemcsak formáságból mondom, a Levendel

volt ennek az apostola: az alkoholista tbc-seket próbálta nemcsak gyógyítani, hanem reszocializálni, és nagyon hatásosan. Akkor is voltak azért hajléktalanok, még a kilencvenes évek előtt. Szóval egy ilyen osztályra került, és július harmincadikáig kezelték.

Most mondom el azt a hajmeresztő hülyeséget, ami nem a kórház hibája, szerintem, hanem ennek az egész problémának a megoldatlanságát tükrözi. Ez pedig az, hogy ezekre az osztályokra az ismert betegek közül, amelyikkel semmit nem bírunk lenni, az ún. kényszergyógykezeléssel be szoktunk küldeni. Egyszerűen az történik, hogy megbeszéljük a Tisztiorvosi Szolgálattal, ők pedig tovább intézik olyan módon, hogy reggel hét órakor kimegy a közegészségügyi felügyelő, egy mentőautó és egy rendőr. Szerencsétlen embert betesznek a mentőbe, és kiviszik a kórházba. Most aztán, hogy azok mit tudnak csinálni, hogy a beteg ott maradjon, hiszen az egy nyílt osztály, az egy másik kérdés. Annyit szoktak csinálni, hogy még ott a rendőr jelenlétében elveszik a ruháját, és adnak egy pizsamát, vagy ha hozott, akkor fölveszi a sajátját, és akkor megmondják neki, hogy a maga érdeke, nem akar maga sem meghalni. Szóval megpróbálják egy kicsit megtámogatni lelkileg, és így általában ott maradnak a betegek. Persze később lehet, hogy megunja, és lehet, hogy meglóg. Az is nagyon gyakori, hogy később meglóg és előkerül valahogy, de már nem nagyon akar visszamenni a kórházba. Akkor az a megoldás, hogy ha hétfőtől péntekig bejár, a hétvégén nem kap gyógyszert, helybe beveszi a gyógyszert, addig, amíg nem marad ki, addig nem kell visszamenni a kórházba, de megígérjük neki, hogy amikor megint megtagadja, akkor megy érte a mentőautó. Ez így körülbelül működni szokott, s az esetek nyolcvan százalékában meg szoktuk gyógyítani a betegeket. Elég sok macera, fárasztó egy dolog orvosnak, nővérnek, védőnőnek egyaránt.

Felolvasom a kórházi zárót, ami elég vicces:

„Kezdetől fogva kooperációs nehézségek voltak, osztályunkat rendszeresen elhagyta, ittas állapotban tért vissza. Ismételt figyelmeztetések ellenére magatartásán nem változtatott. A beállított antetil kezelést megtagadta. Tegnap napon ismételten ittas volt, minősíthetetlen magatartása miatt állományunkból kiírjuk, és a területileg illetékes tudógondozóba irányítjuk.” Ez a kabarének a teteje. Hogy egy olyan osztályon, ahová kényszergyógykezeléssel is bekerülhetnek betegek, mert olyan is volt, hogy kényszergyógykezeléssel beírtuk, ott fegyelmivel kiírták.

A beteg nem kényszergyógykezeléssel ment be, hanem ún. kötelező gyógykezelésnek vetette alá magát, és fegyelmi okból kiírták. Ami azért van, mert a kórházban semmire nem tudják kényszeríteni a betegeket, ez nem egy zárt osztály, és az osztály működéséhez kell egy bizonyos nyugalom. A másikat demoralizálja, pihenésében zavarja, hogy van egy nő, aki minden áldott nap randalírozik. Hát, gondolom, hogy elégük volt az egészségből, és ezért én tökéletesen megérttem őket, csak az a láncszem hiányzik a dologból, hogy ha van kény-

szergyógykezelés, akkor annak az eszközeit is biztosítani kellene, bár – hát nem szívesen mondom ilyet – régen volt egy zárt osztály, ami elég volt ahhoz, hogy mondjuk egy beteg tudta azt, hogy ha egy normál tüdőosztályon nem képes úgy viselkedni, ahogy illendő, akkor fennáll a veszélye annak, hogy egy ilyen zárt osztályra bekerülhet. Ez a kis fenyegetettség talán nyomást gyakorolna azokra a betegekre, akik a határán állnak az önkontrollnak. Ilyen módon ez nevetséges dologgá válik, habár szerencsére ez nem köztudott az alkoholisták körében, hogy ez a rendszer ilyen felemásan működik.

Ez nem ilyen egyszerű, hogy a tüdejét kezelik és az alkoholizmusát nem, ugyanis az anti-tuberkulotikus gyógyszerek eléggé megterhelik a májat, egy alkoholistának amúgy is probléma a gyógyszeradás – rendszeresen ellenőrizni kell a májfunkciókat, mert nem mindegyik bírja –, és amikor végre beállították egy olyan kombinációra, amit bír, akkor elkezd rá piálni, hát akkor az törvényszerű, hogy az anti-tuberkulotikus gyógyszert le kell állítani, mert ezt a plusz terhet már nem bírja a mája. Tehát a kettőt nem lehet különválasztani. Arról nem is beszélve, hogy maga a tbc-s betegség összefügg az alkoholizmussal. Ezt a csökkent immunitást ugyanúgy terheli az alkohol, és a gyógyulást gátolja.

VI. hó 30-án írták ki a kórházból, én a zárójelentését VII. hó hetedikén láttam. Már is eltelt egy hét, tehát amíg a posta elhozta hozzánk a záróját, az már egy hét. Akkor írtam neki egy dörgedelmes levelet, hogy kényszergyógykezelést fogok kezdeményezni, ha nem jön be. Kiküldtem a védőnőt ezzel a levéllel. Akkor tizenharmadikán kegyeskedett befáradni. Elég szép volt a röntgenje, ami persze minket nem nyugtat meg, mert egy majdnem gyógyult tbc. Lehet, hogyha még egy hónapig szedné a gyógyszert, akkor már ötven százalékkal csökkenne a kiújulás veszélye. Így annál idegesítőbb. Így hát bejött, és mindent megígért, és egy darabig bejárt. Altalában így szokott lenni. Akkor kérte, hogy kaphasson segílyt. Írtunk ilyen-olyan leveleket az önkormányzathoz. Rendkívüli segílyt, meg közgyógyellátási igazolványt. Egy-két ezer forintért – nagyon keveset. Nem volt jövedelme. A közgyógyellátást is megkapta.

Ez is pont olyan ellentmondásokat rejt magában, mint amit az alkoholisták kezeléséről mondtam.

Az biztos, hogy a tbc-je alapján elintéződött a leszázalékolása. Ez is a következőképpen megy: kiderül valakiről, hogy tbc-s, nincs jövedelme, pedig kellene. A védőnő sem tudja az OEP-nél (*Országos Egészségügyi Pénztár*) azt a kétszer egy évben kapható jövedelmet javasolni, egy tbc-s betegnek, és neki akkor, ha nincsen nyugdíja, vagy táppénze, vagy bármi, merthogy akkor nem biztosított. Ez is egy ilyen furcsa ellentmondás. De nem ez az érdekes, hanem az, hogy eltelik egy hónap-két hónap, vagy még több, és leszázalékolják az illetőt. Most tegyük fel – igazán mindennapos eset –, hogy közben a beteg elmarad, nem jön, elköltözik, mit tudom én. Őt biztos, hogy egy teljes évig – mert évente van felülvizsgálat egy gyógyítható betegségnél – senki

nem fogja zargatni. Megkapja minden hónapban a nem tudom hány ezer forint nyugdíját és abszolút nem érdekli őket, hogy a beteg közben kezelteti-e magát. Egy tbc-snek szerintem, akkor járna nyugdíj, ha eleget tesz annak a mindennapos követelménynek, hogy minden nap beszedje a gyógyszereit. Ez például egy olyan lehetőség lenne, amivel meg lehetne fogni a betegeket, hogy senki se úgy kapjon táppénzt, mint egy sima beteg, aki csak saját magáért felelős. Na most egy év a tbc gyógyulásának ideje, tehát így szokták. Nyilván, hogy ha meggyógyul, akkor nem kap tovább táppénzt. Főleg a tüdőgondozósok szenvednek attól, hogy nem tudják elérni a betegeiket. Ezt réges-régen így kellett volna.

A tbc egy olyan fertőző betegség, amivel dolgozni nem lehet. Automatikusan jár a rokkantsági nyugdíj. Ez egy évig jár, ha nincs valami komolyabb, vagy esetleg súlyos légzéskárosító maradvány. De hát ez azért ritkán van. Persze, sokszor van olyan társbetegsége a tbc-snek még fiatalabb korában is, hogy esetleg már gyomorbeteg vagy bronchitisze van stb. Valaki mondjuk lázas állapotai miatt legyengült szervezetű ember, akkor el tudjuk intézni, hogy tovább maradjon rokkant, és esetleg véglegesen. Tehát egy sima ügyben, amikor csak a tbc-ről van szó, akkor ez egy nagyon helytelen és felszínes megoldása a problémának, hogy elintézik, hogy kapja a rokkantnyugdíjat és kész.

Ez egy nagyon beteg ember, meg fogja kapni. Ha megnézi egy pszichiáter a mentális állapotát – nem tud ő már dolgozni. Ötvenöt éves, de jóval idősebbnek tűnik.

Itt van beírva már július végén, egy hónap se telt el.

„Tisztelt I-né, sajnálattal tájékoztatom, hogy amennyiben nem fog bejárni kezelésre a tüdőgondozóba, leszázalékolását nem fogjuk tudni támogatni.” Ilyeneket akkor szoktam írni – tulajdonképpen hazugság –, amikor már be van adva a rokkantsági kérelem, és nem jön be. Ül a babérjain, és akkor az ember egy kicsit megingatja ebben a hitében, hogy ez meg fog jönni, és esetleg erre bejön. De hát nem jött be, visszajött a levél, a Sz. utca 38-ba küldtük a levelet, ahol ugye nem lakott, mert nem tudtuk, hogy máshol lakik. A védőnő nem volt még kint nála, és nem tudtuk intézni az ügyeket, mert ő mindig tudni szokta, hogy a beteg ide van bejelentve, de nem itt lakik. De az is lehet, hogy esetleg az asszisztens nem vette észre, hogy nem jó helyre címezte a levelet, én is elfelejtettem. Aztán kiderült, hogy hol lakik. Aztán bejött.

Az Sz. utca 38-at egyébként ismerem, mert egy beteget teljesen más ügyben kerestem, mert nem tudtunk neki üzeni, hogy ekkor, meg akkor, meg mit tudom én, és akkor ki sincs írva, hogy ki lakik ott, az ajtó be sincs zárva, és ott vagy tíz ember, hever egy ágyon. Szóval nagyon nagy nyomor van. Úgyhogy ezért is nagyon nehéz.

Akkor kiderítettük, hogy nem ott lakik, és augusztus elején bejött és azt mondta, hogy vidékre kellett utaznia. És akkor megint valamilyen igazolást kért segélyért, hogy ide jár a gondozóba. Akkor azért

jött be, mert zargattuk. Idézésre jött be, de ő rögtön kérte, hogy ha már itt van, akkor adjunk neki valamilyen igazolást.

Akkor megígérte, hogy most már bejár. Ez már augusztus. És tényleg egy darabig jött, ez mindig megy egy darabig, valami kis motiváció hatására. Egész augusztus végéig be van írva, hogy jött. Augusztus legvégén megint kért egy igazolást, valószínűleg még mindig nem kapta meg a nyugdíjat, és ment segélyért az önkormányzathoz.

Nyugdíját januárig visszamenőleg meg fogja kapni. Ez egy veszélyes dolog, ha valaki visszamenőleg januárig megkapja a nyugdíjat. Biztos, hogy tők részegre leissza magát, örömebe, meg egy darabig az ember nem látja.

Dagadt a lába, elküldtem a reumatológushoz. Ő azt mondja, hogy a gyógyszerrel dagad a lába, de ilyen hatása biztos, hogy nincs. Ez egy duma. Erre semmi logikai magyarázat nincs. Elküldtem egy kollégához. Akkor nem ment el a doktorúrhoz. Akkor elküldtem az érgonozóba, mert ott van egy nagyon türelmes orvos, aki az ilyen jellegű betegeimet is nagyon gondosan meg szokta nézni. Akkor megint, szeptember 12-én nem jött, és akkor 19-én egy hosszú beírás van a védőnő által: főbélőjét találta otthon, hát igen, nem igazán főbélő, csak ilyen maszek alapon. A családsegítőből is érdeklődtek, mert ott is kereste a védőnő. Nem jött. Akkor már szeptember 28-ika van, még mindig semmi, nem jelentkezett. Ja akkor október 26-án megint írtam egy ilyen gyönyörű levelet: Kérem minél előbbi intézkedését. Írtam a tiszti főorvosnak, mert a gyógyszerkimaradás a progresszió veszélyével jár, és rezisztencia kialakulásának veszélye áll fenn. Szerintem nem intézkedtek, egyébként én akkor három hónapig nem dolgoztam. Általában én vagyok ilyen erőszakos.

Harmadik teljesen fejtetetejére állított dolog. A megoldatlanság harmadik változata. Az van a törvényben, miután a tbc egy fertőző betegség, amennyiben nem kezelte magát a beteg önként, akkor kényszergyógykezelést lehet elrendelni, amennyiben fertőző, azaz Koch-pozitív. Nade ez a beteg már nem volt Koch-pozitív. Amikor utoljára láttuk. De mi van akkor, ha egy beteggel hadakozunk, hogy jöjjön-jöjjön. Jövök – nem jövök, eltelik három hónap, akkor honnan a búbanatból tudom, hogy fertőző, vagy nem fertőző, vagy pláne még később. Vagy például egy olyan egy friss tbc-és beteg, aki még arra sem hajlandó, hogy bejőjön és normálisan leadja a köpeteket. Annál hogy bizonyítom be, hogy fertőző. A leginkább renitens betegeket lehet – a törvény szerint – kényszergyógykezelésre utalni. Ezek mind olyan dolgok, amiket annak idején nem igazán gondoltak át. Hogy kellene a gyakorlatban kivitelezni, ilyen íróasztal mellett született törvényeket.

Egyszer egyébként egy nagyon komoly vitám volt a tiszti főorvossal. Egy tiszti főorvosról, mivel ő egy hivatalnok, merev gondolkodást feltételez az ember. Volt egy nő, aki nagyon rendszertelenül járt be. Kezdetben pozitív volt a köpete, és egy viszonylag szerény folyamata volt, ami javult is. Aztán képtelenség volt őt jobb belátásra bírni, és

egyszer csak terhes lett. Hosszú vívódás után úgy döntöttem, jó, akkor hát én nem fogom őt akarata ellenére lebeszélni a terhességről. Úgy tűnt, hogy csak egy maradvány van a tüdejében. Tehát ez a körülmény engem egy más döntésre készítetett. Hát, hogy mit kaptam én a tiszti orvostól! Hogy akkor most döntsem el, hogy ez a beteg akkor most fertőző vagy nem fertőző! Tehát nem igen volt hajlandó arra, hogy a helyzetembe beleélje magát, hanem valami olyasmire akart rábírní, aminek a valóság ellentmondott. Nem lehet annyira tudni, és szerintem azért nem szabadna ennyire szigorúan venni azt, hogy csak a fertőző beteget lehetne beküldeni, mert eszerint egy visszafejlődőben lévő betegségnél meg kellene várni, amíg újra kifejlődik, mert biztosabb lehetek benne, hogy fertőző, de rosszabb helyzetbe kerül, és rosszabb helyzetbe kerül a járványügy is, mert kevésbé valószínű és sokkal drágább a gyógyítás. Volt egy beteg, akit pontosan így a köpet leadásra se tudtunk rábírní, és bevitettem a kórházba. Eléggé biztos voltam benne, egy masszív alkoholista volt, és egy nagy árnyék miatt szűrtük ki. Bent csináltak egy röntgent és egy meszes kis pötty volt a tüdejében, azaz spontán meggyógyult a tbc-je. Akkor azt mondták, hogy óvatos legyek, hogy beperelhetnek. Most kérdem én: honnan tudjam, hogy az alatt az öt hónap alatt, amíg én a beteget hajkurászom, hogy mi történik a tüdejével? Mert se röntgen nem készült, se köpetet nem néztünk. Mikor vagyok lelkiismeretes? Ha egy darabig hívogatom, vagy ha legyintek, hogy le vagy ejtve?

Meg kell mondjam, hogy a mostani eszemmel – kilencvenháromban kerültem a gondozóba – én teljesen hülye voltam, hogy ennyire lelkes voltam. Az igaz, hogy most majdnem fele annyi a tbc-s, mint akkor volt. Nem mintha ezen múlt volna, de hát egy idő után az embernek elfogy a lelkesedése, hogy mindenhol csak inkább gátlásokat ébresztenek benne, ahelyett, hogy mellé állnának. És azonkívül ellenszenvesnek tartom, hogy az ember erőszakoskodjon. Meg aztán tényleg semmi értelme. Itt tartunk.

A közegészségügyi felügyelő tájékoztatást kért. Ez volt november nyolcadikán. A beteget be fogja rendelni, jegyzőkönyv fog készülni, majd a rendőrség beviszi. Ezek után a tisztiorvosi hivatalban megbeszéltek a beteggel, hogy járjon be naponta. Na erre bejött november huszonharmadikán, huszonnegyedikén, huszonhetedikén, meg még háromszor. Szóval akkor bejött a beteg egy hétig, és azóta nincs meg.

Nincs arról hír, hogy mi van a nyugdíjjal, mert januárig visszamenőleg megkapja. Én nagyon erősen gyanítom, hogy az újabb eltűnése ezzel kapcsolatos. Kap támogatást az államtól, lényegében olyasvalami miatt, ami neki nem jár. Miért adnak rendszeresen juttatást valakinek, aki egy fertőző betegségből nem hajlandó kigyógyulni? Szerintem ez helytelen. Egyébként nagy valószínűséggel nem fertőző.

Nem nevezi magát tbc-snek. Egyrészt tapasztalja, hogy ez egy nagyon kellemetlen betegség, hogy az embert állandóan macerálják, és különböző kényszerítő eszközökkel még végre is tudják hajtani, amit akarnak. Ez egy olyan betegség, amiről nem jó tudni. Nem akar róla

tudni, meg főleg nem mondani, mert akkor beismeri, hogy ő tbc-s. Tüdőbeteg, vagy mit tudom én, mit mond. A tbc az idők kezdete óta egy megbélyegző betegség. Egyrészt azért, mert köztudott, hogy a szociális helyzettel nagyon szorosan összefügg, azonkívül fertőző, tehát akkor a másik nem fog velem kontaktusba kerülni. Szándékosan félnek tőlem, mert el lehet tőlem valamit kapni. Ez nem egy túl hízelgő dolog.

Van, hogy egy ilyen beteggel elég ideges vagyok. Én általában megpróbálom elmagyarázni, hogy miről van szó. Aztán őt vagy érdeklő, vagy nem. Valamennyire érthetően szoktam mondani az ő szintjén, hogy felfogja, hogy most hiába nem található a köpetében baktérium, attól még a tüdejében lehet, csak nem jut ki, és ha nem gyógyult meg a folyamata, akkor ez az idők folyamán romolhat, és akkor megint oda kerülünk, hogy ismét súlyosbodni fog a betegsége, és nem biztos, hogy ki lehet kezelni. Nem hiszem, hogy ettől az illető nagyon meghatódna. Nem is biztos, hogy elhiszi. Én így nevezem ezt, hogy tbc, mert én nem érzem ezt szégyennek. Egyébként az alkoholizmusra nagyon jellemző, hogy nincs betegségbelátása az illetőnek, nemcsak a tbc szempontjából, hanem egyébként is.

Mindig leszűrjük a környezetben élőket, akit csak tudunk. Hát az elején, amikor kiderül, hogy valaki bent van a kórházban. Erősen ittas állapotban találtam, ígérte, még a mai napon elmegy.

Hát mondogatjuk neki. Az alkoholista infantilis egyéniség, úgy-hogy valamikor lehet rá hatni. Egyébként nem egyformák, van akire azzal lehet hatni, hogy ha az ember így anyáskodik, van akire azzal, ha fenyegetőzik, van akire felváltva, vagy együttesen. Hihetetlen türelem kell hozzájuk. Időleges eredményeket lehet általában elérni. Legalábbis kis hányaduk az, akin igazán lehet segíteni.

Szerintem lenne rá megoldás, ha valaki nagy vonalakban kiszámítaná, hogy a ráfordított költség megéri-e, akkor szerintem megérné. Mert azért egy gyógyintézeti kezelés meglehetősen költséges. Ha az a háttér meglenne, amit a kényszergyógykezelés reális megoldásáról mondtam, akkor valószínűleg az ambuláns kezelés is eredményesebb lenne. A betegek azért általában tudják, hogy mi a helyzet, azonkívül nagyon megérné tényleg olyan juttatásban részesíteni az együttműködő betegeket, hogy neki érdemes legyen bejárnia. Például a tápláltságát, a vitaminszükségletét ki lehetne elégíteni, mert akkor megspórolnánk az intézeti költséget. Ha a beteg nem gyógyul meg, akkor tovább kell adni a gyógyszert, és ez elég drága. De főleg a kórházi ápolás az, ami elég költséges. Különösen, ha egy akut kórházi osztályon kell ápolni egy nagyon súlyos állapotú tbc-t. Az ő kezelése hihetetlen költséges, például előfordul, hogy intenzív osztályon is kezelni kell. Az utókezeléshez lényegében egy szálló – ahol van nővér, főorvos esetleg kétszer egy héten vizitel – tökéletesen elég lenne. Mi a fenének minden nap orvosi vizitet tartani egy betegnél, akinek csak vérvétel kell? A gyógyszer mondjuk havi tízezerbe kerül.

A gondozóintézeti védőnő

2000. július 11-én volt. Ide pontosan be is írtam azt, hogy a harmadik emeleti lakó engedett be, és elmondta, hogy nincs otthon senki, mert a társbérletet látta elmenni, a betegünk pedig korán reggel el szokott menni, hol az egyik, hol a másik barátjával beülnek a kocsmába, és csak estefelé szoktak visszajönni, de azért várjak egy kicsit, mert van úgy, hogy a déli órákban hazajönnek. Körülbelül tíz percet vártam az udvaron, és akkor szólt a néni, hogy jönnek a lakók, és lehet velük felvenni a kapcsolatot. Akkor odamentem hozzájuk, és tájékoztattam, hogy megkaptuk a kórházi zárójelentést, ennek értelmében önkényesen elhagyta a gyógyintézetet, és a gyógyintézet kérte, hogy a további gyógykezelése érdekében jöjjön be a tüdőgondozóba, és vesse alá magát a beavatkozásoknak, amelynek ő szépen eleget is tett. Ez egy kicsit meglepett, örömmel mondhatom, mert róla egészen más képet kaptunk a zárójelentés alapján. Tehát én kint voltam július 11-én, és a beteg ide bejött július 13-án, ami igen nagy eredmény ilyen betegnél. Akkor megtörténtek a különböző vizsgálatok, és a gyógyszerbeállítás. A beteg július 13-ától július 26-ig pontosan bejárt. A harmadik látogatás július 14-én volt, amikor is levelet vittem a főorvosnőtól, azonnali behívással. A társbérletjét találtam otthon, aki tájékoztatott, hogy vérvételen van, és hazaérkezése után át fogja adni a levelet.

Szeptemberben volt két tanácsadásom vele. Itt bent a gondozóban. A következő látogatás október 6-án volt, a rákövetkező 17-én. Ugyancsak az antiszociális magatartása miatt történt a látogatás, mert igen gyakran nem tett eleget a behívásunknak: sem a főorvosnő levélbeli behívásának, sem a látogatáson tett ígéreteit nem tartotta be. A következő látogatás október 17-én volt, amikor ugyancsak a társbérletet találtam otthon, aki tájékoztatott, hogy egész nap kószál ide-oda a barátjával, és csak későn este jön haza. Szívesen átadja a behívó és figyelmeztető levelet, amit hoztam, és melyben huszonnégy órán belül ismét berendeltük a beteget. Meg nem jelenés esetén ügyét átadjuk a kerületi tisztifőorvosnak, hatósági elővezetés vagy kényszergyógykezelés céljából.

November hetedikén ismét látogattam, mivel a közti időben a beteg szintén nem jött be. Akkor otthon találtam. Nagyon rendesen viselkedett: hagyta magát meggyőzni arról, hogy mennyire fontos az együttműködés és mennyire fontos a gyógyszeresedés. Ígérte, hogy bejön. De ez csak ígéret maradt, így kényszergyógykezelés lesz. Az ismételt kontaktszűrést megindítottam, mert fél év már letelt a lakóknál.

Ekkor már a kerületi tisztiorvosi hivatal is tudott az együttműködés hiányáról, mert október 12-én a tisztifőorvos részére a levelet postáztuk. A főorvosnő levele is ott volt a kényszergyógykezelés érdekében. November másodikán a tisztiorvosi szolgálattól telefonáltak a pontos cím és születési idő után, majd november nyolcadikán a közegészségügyi felügyelő a tisztifőorvosi hivatalból felhívott, és tájékoztatást kért. A beteget be fogja rendelni, jegyzőkönyv fog készülni, a

beteggel aláírta, és ha nem tartja be a jegyzőkönyvben foglaltakat ... Még egy látogatást fogunk tenni a betegnél, és ha ennek se lesz eredménye, meg fogják indítani a kényszergyógykezelését. Rendőrség fogja bevinni. Na ettől a beteg kicsit megriadt, és miután november 15-ére a jegyzőkönyv elkészült a tisztifőorvosi hivatalban, és akkor ígérte, hogy naponta be fog járni a gondozóba. Tehát nekem is ígérte a beteg, és a tisztifőorvosi hivatalban is a közegészségügyi felügyelőnek is. Még azon a napon a beteg megkezdte a gondozóba a napi bejárást. November huszonegyedikén a közegészségügyi felügyelőt értesítettem arról, hogy a beteg nem jelent meg a tudógondozóban. Válasz: intézik tovább a beteg ügyét a kényszergyógykezelés megindítása érdekében. Rá két napra a beteg megjelent, és akkor ismét elkezdtek a gyógykezelését, leküldték röntgenre. Bejárt a beteg egészen november harmincadikáig. December hetedikén a közegészség-felügyelőt értesítettem. Ismét berendelte a tisztiorvosi hivatalba, megbeszélésre, az együttműködés érdekében. Ettől kezdve a beteget elvesztettük, most szándékozom majd ismét látogatni őt.

Tehát ismét kényszergyógykezelést fogunk indítani.

A kapcsolatom a beteggel nagyon jó. Nagyon közlékeny, nagyon rendesen viselkedik a látogatásnál. Számtalanszor megköszöni a beteglátogatásunkat, és az iránta való gondoskodást, és mindent megígér, csak éppen nem tartja be. Ez a gondunk vele.

Mindig vigyázott arra, hogy ne tűnjön részegnek, és mindig igyekezett rendesen viselkedni.

Különböző egyéb betegségekre hivatkozott. Például hivatkozott olyanra is, hogy azért hagyta abba gyógyszereszedést, mert a rendszeres gyógyszereszedés mellett a lába kezdett fájni, az izmai gyengültek, a látása romlott... Mindig-mindig mondott valamit, hogy ne az legyen, hogy ő a hibás a gyógyszereszedés abbahagyásában, hanem azok a testi tünetek, amik nála jelentkeznek. Arra ő felfigyel, és úgy dönt, hogy hátha ettől a gyógyszertől van az ilyen és ilyen panasza, és jobb, ha abbahagyja a gyógyszereszedést, önkényesen. Hát kicsit úgy elfedte azokat a dolgokat, amiktől rá kellett volna döbbennie arra, hogy tulajdonképpen nem az a fő baj, hogy ilyen tünetek jelentkeznek, hanem valahol az együttműködés az, ami nem rendes.

Azt szokták mondani, hogy unják magukat a kórházban. Hát itt van a zárójelentésben, azt mi nagyon jól tudjuk, hogy hogyan jött el a kórházból. Tehát kezdettől fogva kooperációs nehézségek voltak a beteggel. Az alkoholista tbc-s betegeknel nagyon vigyázni kell, hogy az ember milyen irányban foglalkozik velük, mert nekik lelkiileg sokkal nagyobb probléma, hogy alkoholbetegek, mint az, hogy tbc-sek. Ők ezt különböző magatartásformákkal próbálják meg eltitkolni. Még akkor is eltitkolják, amikor dülöngélve jönnek ide be. Dől belőlük. Nemcsak a leheletük, hanem mindenük tele van alkoholszaggal. Még akkor is azt mondják, bele az ember szemébe, hogy tessék nézni, józan vagyok. Nem iszom, már napok óta nem iszom, tessék elhinni – és közben több méterre érzi az ember az alkoholszagot.

Ilyenkor próbálok elmagyarázni, hogy milyen nagy bajok alakulnak ki, ha gyógyszert is szed és alkoholt is fogyaszt. Nem szívódik fel a gyógyszer. Jobban károsítja a májműködést. Tönkreteszi az idegrendszerét, a látását. Először próbálok ilyen irányban befolyásolni őket, hogy rábírjam arra, hogy valamelyest csökkentsék az alkoholfogyasztást. Sokszor órákig beszélök velük, hogy elmondják, hogy milyenek voltak a családi körülményeik. Milyen sérülés érte őket gyermekkorukban. De ő mindig kitért, és azt mondta, hogy legközelebb erről majd beszélgetünk, hiszen az én életem az egy kész regény. Mindig kitért egy kicsit, és még nem jutottam el vele odáig, hogy mélyebben ezekről a családi körülményekről beszéljünk. Az a helyzet, hogy elég nehezen kezelhető beteg, és nekünk a fő feladatunk, rábírnunk arra, hogy naponta bejárjon a gyógyszeréért. Gondoltunk arra is, hogy ha ez már menni fog, akkor a tanácsadáson tudunk ezekről a dolgokról is beszélni. A legtöbb betegnél a családi anamnézist meg tudom csinálni, de ez a beteg ilyen szempontból igen zárkózott.

Próbálok rábeszélni őket arra, hogy beutalóval keressék fel az ideggondozót, hogy indítsunk meg egy alkoholelvonó-kúrát. Még inkább azt kapja az ember, hogy higgyük el, hogy ők nem isznak, hogy ők nem isznak annyira, hogy ezen részt kelljen venniük.

Már jóformán egy májcirrotikus állapota van. Évei, hónapjai megvannak számlálva. Az a csoda, hogy ez a nő ennyi alkoholfogyasztás mellett, függetlenül a tbc-jétől, még életben van.

Alkoholos dependencia, alkoholos májzsugorodás, anémia, gasztritisz, ez már annyira előre haladott alkoholbetegség, hogy már az, hogy itt alkoholelvonással lehet-e a betegnek segíteni, nem valószínű. Egyébként a betegek hetvenöt-nyolcvan százaléka súlyos alkoholbeteg. Nagyon sokszor mi oldjuk meg a tbc megfelelő gyógyszerelését itt a gondozóban. Az osztály kirakja őket, és azt mondja például egy másik betegemnél – a kezelőorvos mondta –, hogy ennek a betegnek nincs agya. Már fel sem tudja fogni az együttműködés hiányát. Ezzel a másik beteggel elértem annyit, hogy minden nap bejár, itt veszi be a gyógyszereit, és mindenféle vizsgálatnak aláveti magát.

Ezt a másik beteget is kidobta az osztály, szabályosan kidobta. Teljesen áthárították ránk a beteg gyógykezelését. Súlyos alkoholista volt. Évek óta elváltak. Itt az anya- és csecsemővédelem – akik utógondozást végeztek a gyermekeknél – a családsegítő, az önkormányzat, a közegészségügyi felügyelő és az én együttműködésemmel sem sikerült a beteget többszöri védőnői látogatással ide beküldeni, és rábírnunk az együttműködésre. És akkor tudja, mi jutott eszembe? Írtam neki egy levelet. A rokkantjáradékával fogtam meg a beteget. Mert ugyancsak az osztály megindította a tbc miatti rokkantosságát. Huszonegy vagy huszonkét évi munkaviszony után, egy félíg át nem aludt éjszaka alatt gondoltam ki azt, hogyan tudom a mégis rábírnunk a betegre az együttműködésre. Az első látogatásnál a betegtől elkértem a rokkantossági iratokat. Ez valamikor október végén történt. Az volt a szerencse, hogy a beteg még nem kapta meg a rokkantjáradékát, és

ami a levélben állt, amit vittem neki, a beteg el is hitte. És a mai napig is elhiszi. Szóval kicsit lobbysztam. Szóval ez volt az első olyan lobbyszás a beteggel, amivel sikerült eredményt elérnem.

A rokkantnyugdíj folyamatossága ügyében jelenjen meg a kerületi tudógondozóban, hozza magával az ezzel kapcsolatos iratokat és a taj-igazolványát. A beteg pontosan megjelent. És attól kezdve pontosan bejár. Nagyon röviden tájékoztattam, hogy kaptunk egy levelet a rokkantossági bizottságtól, melyben kérik, hogy minden hónap végén nekünk meg kell írni, hogy együttműködik-e, vagy sem. Mivel tbc-s alapon kapja a járadékát. A beteg elhitte, és attól kezdve minden nap bejön. Valahogy minden beteg megfogható valamivel.

Panaszkodott, hogy izomsorvadása, izomgyulladás, szóval hogy mozgásszervi betegségei voltak. Nyolcvankilencben a férje megverte. Jobboldali bordatörése volt. Az ajka felrepedt. Nyolcvannyolcban vált el. Ezek szerint még ez után is együtt éltek. A betegről kilencvenkettő március óta egészen kilencvenkilenc júliusig nem tudtunk semmit. Húsz cigarettát szív naponta. Három deci bort fogyasztott kilencvenkettőben.

I-né pillanatnyilag Koch-negatív, tehát nem fertőző. Hiszen éppen ez a nagy baj, ha a beteg negatívvá válik, akkor már nem nagyon tudunk kényszergyógykezelést indítani. Mert kijött egy rendelet, hogy csak fertőzőknél lehet kényszergyógyszerezést csinálni. 2000 augusztusában három negatív eredménye van, 2000 októberében három darab tenyésztés negatív. Az összes tenyésztési eredménye negatív. Tizenhárom negatív eredményünk van. Ez a probléma. Progrediálhat, rezisztenssé válhat a gyógyszerekkel szemben. Itt sok olyan mozzanat van, ami miatt kicsit aggódunk.

Amikor nem adtunk neki igazolást a családsegítő felé, hogy kapja az ingyen ebédet, inkább nem ebédelt. Akkor majd valamit főzőget magának a járadékából, még az ebéd se kell. Ezeknél a betegeknel körülbelül azonosan játszódik le a folyamat az együttműködés hiányától az együttműködővé válásig. Először a beteg dacol, makacskodik, hogy még se, majd ő meg fog gyógyulni gyógyszer nélkül is. Ha a dacreakció elmúlik, akkor kell nekünk beavatkozni. A dacreakció alatt úgy láttuk – akár a gondozóhálózatban, akár a látogatásnál – hogy nem sok eredményt érünk el. Tehát a beteg egy ideig együttműködik, aztán az együttműködés hiánya, és az alkoholbetegség összes tüneteivel vagy anélkül kirakják a szanatóriumból. Akkor egyszer-kétszer bejön ide. Azután úgy határoz, hogy nem, akkor jön a dacreakció. Attól függően, hogy a beteg milyen lelkiállapotú, ez eltart egy-két hétig, vagy négy-öt hétig. Tovább nemigen, és ezután ismét kezdjük a beteget egy kicsit gyúrni lelkiileg. A közös gyúrás a főorvosnő, én, az asszisztensnő, meg a családtagok segítségével, a tisztiorvosi hivatal, a különböző külső segítség, akkor a környezetből is és akkor átalakul egy kicsit a beteg. Szépen lassan kezd együttműködővé válni. Olyankor elintézzük a segílyt, a szociális ügyeiket, a betegségét is, a lelkét is, mindent. Ebben a gondozóban még olyan nem volt, hogy

tbc-st nem tudtunk volna meggyógyítani. Hosszabb-rövidebb időn belül de tényleg meg tudtuk gyógyítani. Volt, amikor tényleg rendőrök vitték el a beteget, nem is egyet, és nem is egyszer.

A szociális munkás

Segélyt akart a megélhetéshez, egy kis támogatást. Ez volt általában a jövetelének a célja egyrésztől. Másrésztől panaszkodott arról, hogy ő minden bizonnyal alkalmas arra, hogy leszázalékolják. Nem érzi jól magát. Segítsek a nyugdíjazás elindításában. És elkezdtek gyűjteni a papírjait. Az éveit össze tudtuk szedni, de nagyon lassan ment a dolog, mert mindig csak ígérte, hogy hoz igazolásokat Mert megpróbálta felkeresni azokat a munkahelyeket, ahol dolgozott. És igazából véve nem haladt a dolog. Megadott nekem támpontokat, és nem adott olyan fix és pontos munkahely-nevet és címet, aminek alapján én telefonon tudtam volna érdeklődni, hogy hol is dolgozott. Viszont így maradt a nyugdíjbiztosító feladata, hogy előkeresse, ami nagyon hosszadalmas volt. Most valamikor decemberre jutott el oda, hogy nyugdíj is lett belőle.

Nagyon keveset, mert kevesli az éveit. Szerinte nem számoltak el több időt. Tízezer körül, tízezer nyolcszáz ötvenhat forint. Igazából ő járadékos lett csak. Tehát első hó elsejétől visszamenőleg kapja. A beszámított idő tizenkét év és tizenegy nap. Szerencséjére a tizenkét éve megvan ahhoz, hogy ő járadékos legyen, pontosabban, hogy segélyezett legyen. Tehát rendszeres szociális segélyre jogosult legyen, mert ha nem lenne tizenkét év, egyrésztől nem lenne jogosult, másrésztől pedig ahhoz, hogy rokkantnyugdíjas legyen, tizenöt év kell. Tehát anélkül nem tudják megállapítani. Viszont annyira kevés volt a fizetése, hogy csak ekkora összeget tudtak kihozni.

Jött, hogy rosszul van, nagyon-nagyon rosszul van. Ez 2000. május körül volt. Április 25-én jött az első információ – onnan tudunk róla, hogy mi ebédeltettük. Nekünk van egy ilyen szolgáltatásunk is: ingyenes ebédet adunk a jövedelem nélküli embereknek. És ő kapta az ebédet. És nekem április 25-én innét jelezték, hogy I-né nagyon rossz állapotban van. Biztosan beteg. Nálam nem jelentkezett. ... Kérem az ingyeneskonyha vezetőjét, hogy küldje be hozzám. És akkor 26-án se jött. Kimentem, de nem találtam. Kimentem a lakására az L. utcába. 27-én elment orvoshoz, aki közli velem, hogy tbc-je van. Be kell fektünie a kórházba. Valószínűleg ez a körzeti orvos volt, de a tüdőorvossal is beszéltem. Akkor 28-án családlátogatás. Kimegyek, keresem, várok rá a lakáson, és később jön. Elment az orvoshoz, megvan a beutalója, hétfőn, május elsején jön érte a mentő. Nagyon rossz állapotban van. Ez egy pénteki napon volt, és én igazából attól féltem, hogy meg akar lógni a kórházba fekvés elől. Ezért mentem, és voltam kitartó, és megvártam, hogy előkerüljön valahonnan. Akkor ott nyomban felhívtam a tüdőgondozót, hogy a beutaló és minden egyéb le-

gyen meg. Mert lázas és rosszul van, és minél előbb kellene. Innen kaptam az információt, hogy igen, ha bemegy hozzájuk, akkor onnan elvitetik mentővel. Miután beszéltem a doktornővel, akkor még a beteg nem volt ott, és valami elintézetlen dolgára hivatkozott. Igen, konkrétan emlékszem rá, hogy azt mondta: pénzért kell neki elmennie az Sz. utcába. Amiből én választ kaptam egy vele kapcsolatos korábbi problémára, amiről ő eddig nem nyilatkozott. Tudniillik hogy az ő igazi főbérleti lakása az Sz. utcában van: egy lyuk, egy helyiség, amit évek óta nem használ, de kiadja, cigányoknak. Nem az a lényeg, hogy kinek, de egy cigány család él ott, ő pedig itt, az L. utcában lakik. ... Erre való hivatkozással, hogy onnan neki a pénzt el kell hoznia, nem akart bemenni pénteken a kórházba, hanem abban állapotok meg a doktornővel, hogy hétfőn jön érte a mentő, és elviszi. Pontosan azért, hogy egészen biztos legyen, hogy elmegy.

Itt írok néhány gondolatot a lakásról. Több ízben is voltam kint nála. Ő ott egy fiatal férfivel él élettársi kapcsolatban, ebben az L. utcai lakásban. ... Iszonyú mennyiségű poloska van abban a lakásban, és iszonyú mennyiségű kosz. Fél éve ki nem ürített dohánycsikkék, ezt tartalmazó edények, meg por, és üres flakonok és vetetlen ágy. Én nem nyúltam semmihez, összehúztam magam, nehogy rám ugorjon egy ilyen állat. Nem vagyok egy kényes természetű, de akkor ott úgy éreztem, hogy nem tudnék így élni.

Volt alkalom, amikor itt, beszélgetés közben is láttam egy bogarat mászni rajta, és minden további nélkül megfogtam és elpusztítottam. És nem tudtam, hogy mi az, mert én nem ismerem a poloskát. Egyszer elsírta magát, ez többször is előfordult így a beszélgetés alatt, és kérte, hogy erről ne beszéljünk. Na most, amikor a lakásban ott voltam, fölhajtotta az ágyneműt, és így fröccsentek szét a poloskák a takaró alól. Hát én azt gondolom, hogy az életmódjukat tekintve, a legalsóbb réteghez tartoznak, de azért ennek nem kéne így lennie. Nem kéne így lennie, mert én azt látom, hogy ő egy értelmes ember, és sok mindent tehetne, ha nem ilyen lenne az életmódja. Mert igazából neki minden lehetősége megvan. Ott van egy nagyon szép lakás. Jó helyen van, be van bútorozva, és jó elrendezésű, tehát ott vígan lehetne élni. Vannak klienseim, aki egy vizes mosókonyhában mindenféle asztmával küszködnek, mert ugye ezt tudták az önkormányzattól kiharcolni, míg az I-né, pontosan attól, hogy szemrebbenés nélkül elveszi, amit el lehet venni.

Gyógyultan

„Szívós vagyok. Nem szedek három hónapja egy darabot se, pedig van még itthon. De aztán megkaptam ezt a papírt, hogy semmi baja a tüdőmnek, pedig még mindig megvan, még mindig megvan az a papír. Én nem szedem. Mert hogy ha megiszok egy fröccsöt, akkor már eleve nem jó a gyógyszer. Akkor ha gyógyszert szedek, akkor

ne igyak fröccsöt. De én meg nem állom meg. És én így gyógyultam meg. Így, hogy megittam a fröccsömet, megittam a kis vodkám, azt' viszont látásra. Hát evvel gyógyítottam meg magamat. Nem, mert a gyógyszer is, meg az ital is, az nem megy, az nem vág össze. Fröccsöt iszom, meg egy kis vodkát. Kettő. Kicsi, nem feles, kicsi, meg két fröccs. Reggel is egy, este is egy.

Ez van, és nem tudok többet mondani, most megyek majd a héten be, de nem izé, átvilágításra, nem köpésre, hanem szeretnék kapni valamit, mert még nem lettem segítve egy éve. Augusztusban dől el, mert akkor megyek a döntőbizottságra, de őnekik kellett volna, hogy adjanak nekem. Megtudtam, hogy jár egy évet. Beteg vagyok, tüdővel, akkor nekik kötelességük adni egy bizonyos összeget, és nem kaptam. Ezért megyek, ezért. Mert most már elegendem van. Elegendem. Tizenkét-ezerből fizessek hatezer forintot, utána fizessem a négyezer forintot villanyra, fizessek háromezer forintot a gázra, és akkor mit zabálok? Mit zabálok?!

A kórház nekem nem mondott semmit. Honnan tudtam meg? Onnan tudtam meg, hogy nagyon sok ismerősöm, barátaim bent voltak ugyanezzel. És azok mondták meg, hogy jár. Én a tüdőgondozóról beszélek. A családsegítőt nem bántom. Mert azok, még amikor én a kórházban voltam, azok segítettek. És utána nem mentem, mondom nem megyek, mert majd kapok egy kis pénzt. Nem akarom őket. Hát nem titok, megmondom, huszonötezer forintot kaptam, amíg bent voltam. Főnt. Főnt a hegyen. Én nem titkolom. Miért hazudjak?

Hát ezt még én se tudom, és még az orvosok se nagyon tudják megmagyarázni ezt nekem, mert tavaly május másodikán kerültem kórházba, és az idén megkaptam, hogy nem vagyok tüdőbeteg, de most érzem, hogy a májammal egy kis gond van. Mert nem szeretnék olyant mondani, ami nem fedti a valóságot. Három hete, és most megyek majd a héten. Nem, májusban voltam, vagy májusban leszek, mert úgy van megbeszélve, hogy tüdőszűrő, akkor vérvétel és a többi. Ez májusban lesz. Hogy aztán mit hoz ki nekem májusban, azt nem tudom.

De most én úgy érzem, hogy nem a tüdőmmel van baj, hanem a májammal. De ez sem lényeges, mert ez is, ahogy kiküszöböltem a tüdőbetegséget, kiküszöbölöm a májat is. Ahogy kiküszöböltem a gyomorfekélyt, úgy kiküszöbölök minden betegséget. Szívós vagyok. És nem is akármilyen szívós. Három, még nincs három hete, két és fél hete leütöttek, koponyatörésem volt, három helyen varrták össze a fejem, ez se érdekel. És egy napot nem feküdtem benn a kórházban. És bátran merem mutatni, hogy hol. Először itt az izébe, azt mondja nekem, asszonyom, menjen be a kisszobába, feküdjön le, jó másfél óra múlva jön a mentő. Mondom kiért? Mondja: magáért. Azt mondja, három öltést rakunk. Elérzéstelenítettek, na mondom, tudja mit, bemegyek a kisszobába. Eljött az albérlőnk velünk. Mondom neki, Böske, adjál egy szál cigit, mert rágyújtok. Mondja, minek? Hát, mondom, kimegyek a wc-re, de mondom, majd gyere utánam. Azt mondja, ho-

va mész? Mondom haza, hogy találkozunk a sarkon. Nem hitte el, hogy megcsinálom, eljöttem. Másnap bementem a körzetihez. Azt mondja: mi történt? Mert olyan csúnyán lettem bekötve. Hát, mondom, semmi, le lettem ütve az utcán. ... Azt mondja az orvos, be kell menni a baleseti kórházba. Hát mondom, jó van. Tetanusz nincs, itt kaptam én a rendelőbe, mert másnap átmentem. Hát én nem vagyok hülye, hogy magamnak ellensége legyek. Azt mondja, hol van a papír, hogy magát ellátták? Hát, mondom, nincs nálam, mert otthagytam őket. Hát én nem megyek a kórházba. Hát engem itthon várnak, nem fogok kórházba menni. Kibírom, ki, ha nem, nem. Hát el kell az embernek egyszer pusztulni. Így jó. Másnap visszamentem, mondom, kérem azt a papírt, amivel elláttak. Kedden este nyolc és fél kilenc között, mert nekem maguk azt mondták, hogy engem tíz óra, fél tizenegy körül visz a mentő a kórházba. Mondom, engem nem visz senki, kérem azt a papírt, mert kell. Meg is kaptam. Átmegyek, megnézték, ha egy napot kések, akkor a koponyámat föl köll vágni, olyan gennyes volt. Két napig biciklizett az orvosom rajta, hogy helyrehozza. Helyre is hozta, hál' istennek. Azt mondja, nem akar befeküdni? Van hányingere, szédül? Mondom: doktor úr, ilyeneket ne mondjon, mert akkor nem tudtam volna idejönni. Jól van, azt mondja, ismerem magát. Volt egy nagy gyomorműtetem is, ott is kibírtam, hat és fél órás műtétet. Mindent kibírok, szívós vagyok, az is maradok, amíg élni fogok, meg amíg a két kezem föl tudom emelni. Ha ezt már nem tudom fölemelni, akkor már vége. Akkor már vége."